

13^ο Συνέδριο «Ελληνική γλώσσα και ορολογία»
Ανοικτή Συζήτηση «Ο επιστημονικός λόγος κατά την
περίοδο του Νεοελληνικού Διαφωτισμού»

▶ «Επιστημονική ορολογία και μετάφραση την
περίοδο του Νεοελληνικού Διαφωτισμού»

- ▶ Αλεξάνδρα Σφοίνη, Κύρια Ερευνήτρια,
  - ▶ Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ (54)

- ▶ 1749-1832: Λατινικά 14 (π.χ. τα μαθηματικά Tacquet, Cametti, Segner και La Caille)
- ▶ 1777-1832: Γαλλικά 23 (π.χ. η χημεία του Adet και του Fourcroy, η φυσική του Buffon, η αστρονομία του Lalande, τα μαθηματικά του Legendre)
- ▶ 1785-1832: Γερμανικά 8 (π.χ. τα ιατρικά έργα του Störck, τα μαθηματικά του Euler και του Metzburg)
- ▶ 1802- 1832: Ιταλικά 2 (η φαρμακευτική του Brugnatelli, τα μαθηματικά του Grandi)

ΓΕΝΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

- ▶ Ο όρος Φιλοσοφία και οι όροι των επιμέρους επιστημών είναι ελληνικοί:
- ▶ *φιλοσοφία, φυσική, μεταφυσική, χημεία, αλχημεία, κοσμολογία, γεωλογία, αριθμητική, γεωμετρία, αστρονομία, ιατρική, φαρμακευτική*

ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

- ▶ άλγεβρα < αραβ. *al gabr*
- ▶ αλγεβραϊκός χαρακτήρ και άλογος ποσότης αλγεβραϊκώς (Ευγένιος Βούλγαρης)
- ▶ αριθμητική, καρτεσιανή ή ειδική, νευτωνιανή, λογισμός ολοκληρωτικός ή λογισμός διαφορικός, αλγεβραϊκάί καμπύλαι (Νικηφόρος Θεοτόκης)

ΦΥΣΙΚΗ - ΦΥΣΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΧΗΜΕΙΑ

- ▶ αδράνεια (Ν. Θεοτόκης), αδρανία (Ε. Βούλγαρης) < λατ. vis inertia
- ▶ βαρύτης (Ε. Βούλγαρης), ελκυστική ή ελκτική (Γαζής) < λατ. gravitas

ΦΥΣΙΚΗ - ΦΥΣΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΧΗΜΕΙΑ

- ▶ βισμούθιον (Κων. Βαρδαλάχος) < γερμ. Wismut < weiß:λευκός + Masse:μάζα)
- ▶ βιτριόλιον (Ε. Βούλγαρης) < λατ. vitrum:γυαλί
- ▶ κοβάλτιον (Κων. Βαρδαλάχος), γερμ. Kobold (αρχαίοι Κόβαλοι)
- ▶ κολόμβιον (Βαρδαλάχος) < Κολόμβος, αμερίκιον
- ▶ σόδα (Κων. Βαρδαλάχος) < Salsolasoda θαλάσσιο φυτό ιταλ. sida
- ▶ άσφαλτος (Κων. Βαρδαλάχος) < Ασφαλίτιδα λίμνη της Παλαιστίνης
- ▶ άμυλον (Κων. Βαρδαλάχος) (τουρκ. νισεστές)
- ▶ αλκοόλ (Άνθιμος Γαζής) < αραβ. ελ-κοχούλ (alcohol)

ΦΥΣΙΚΗ - ΦΥΣΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΧΗΜΕΙΑ

- ▶ αραιόμετρον
- ▶ βαρόμετρον (αεροβαρόμετρον η αεροσκόπιον)
- ▶ θερμόμετρον, ηλιοσκόπιον, τηλεσκόπιον, θερμοσκόπιον, υγροσκόπιον,
- ▶ θερμαντικόμετρον των Lavoisier-Laplace και το
- ▶ θερμαντικόν από τον Βαρδαλάχο, που δίνει και το συνώνυμο
- ▶ υδράργυρος, υδραυλική επιστήμη, υδρογονικόν πνεύμα, υδρογόνον < ydrogen
- ▶ αντικεραύνιον (=αλεξικέραυνο)

ΙΑΤΡΙΚΗ

- ▶ παρεγκεφαλής ή μικρός εγκέφαλος, όπισθεν εγκέφαλος, εγκεφαλίσκος
- ▶ κυκλοφορία του αίματος ή περικύκλωση, περιδρομή, περιφορά
- ▶ ερυθρά του αίματος σφαιρίδια ή σωμάτια που κολυμβούν στο υδατώδες υγρόν του αίματος, σφαιρίδια ερυθρά, κόκκινα σφαιρίδια, ερυθρά του αίματος μόρια, πυρώδη μερίδια
- ▶ σκορβούτο < λατ. scorbutus ή στομακακία, στομακάκη, σκελοτύρβη, πελίωσις

ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ

- ▶ Αρχαίες λέξεις, όπως πλανήτης, κομήτης, σφαίρα, άστρον, αστρολάβος

Ελληνορωμαϊκή ορολογία

aerial,
aeropetre,
alcool
algorisme,
amalgame,
andrie,
apyrexie,
argile
arithmeticien,
artere,
astres
astrolabe,
balistique,
barometre,
billion,
binome,

cataracte,
cobalt
comete,
cone,
critere,
cryptogamie,
cubitus,
cycloide,
dehydrate
dynamie,
elasticite,
electrometer
ellipse,
emmision,
entomoligiste
ephemerides,

ganglion,
genus,
glotte,
gynandrie,
hematite,
hexagon,
horloges planetaires,
horoscope,
hydrogen,
hydrometer,
hypotenuse,
longitudinal,
macrocosme,
magnetism,
mecanique,
meteorologique,
nickel,
nyctalope,

organisme
oxygen
parabole,
parabolique
parallele,
phenomenon,
physics,
physiology,
pyrometer,
sphere,
symmetrie,
telescope,
tetrahedron,
theoreme,
thermometer,
trigonometrie,
tympan
zodiaque,

Ομοιογένεια επιστημονικής ορολογίας διεθνώς

- ▶ ὅπερ ἔδει δεῖξαι - *quid erat demonstrandum*

Ευχαριστώ για την προσοχή σας!